

Jerzy Bartnicki
Ref. Bierni 16.

4X

1. VII 80 3

Pionierski lipiec 1945 roku

Główny Urząd Kontroli Prasy
Pionierski 7'10
Delegatura w Bydgoszczy
Data 22 VII 45

1 lipca 1945 roku rozpoczęła działalność stacja nadawcza Rozgłośni Bydgoskiej Polskiego Radia. Fakt ten miał fundamentalne znaczenie dla odrodzenia i rozwoju polskiej kultury w Bydgoszczy i w województwie pomorskim - regionie, w którym polska nauka, oświata i kultura zostały przez hitlerowskich okupantów skazane na całkowitą zagładę.

Dzięki ofiarnemu trudowi i twórczemu entuzjazmowi grupy operacyjnej Polskiego Radia, już 14 lutego 1945 roku do mieszkańców Bydgoszczy z głośników ulicznych dotarło polskie słowo - komunikaty wojenne o zwycięskiej ofensywie Armii Czerwonej i Wojska Polskiego. Ekipy techniczne Dyrekcji Okręgowej Polskiego Radia szybko rozbudowały sieć głośników ulicznych i równocześnie zaczęły instalować w bydgoskich mieszkaniach pierwsze głośniki radiofonii przewodowej. Gdy 1 maja 1945 roku oficjalnie zainaugurowano działalność Rozgłośni Pomorskiej Polskiego Radia w Bydgoszczy, całe "wyposażenie techniczne" Rozgłośni stanowiły: jeden mikrofon, urządzenie wzmacniające i jeden aparat radiowy. A jednak już wówczas Polskie Radio było w Bydgoszczy najsilniejszym i najwszechstronniejszym środkiem masowego przekazu, o najsugestywniejszym zakresie oddziaływania.

Życie kulturalne Bydgoszczy w pierwszych miesiącach po wyzwoleniu koncentrowało się w sali malinowej hotelu "Pod Orłem", w "Strzelnicy" /dzisiejszym Wojewódzkim Domu Kultury/, w sali ZNM przy ulicy Marcinkowskiego i w niewielkim rozmiarach Teatrze Polskim. Uruchomienie w dniu 1 lipca 1945 roku radiowej stacji nadawczej w Bydgoszczy, nawet tak skromnej, o mocy zaledwie 0,8 kW i o zasięgu tylko 40 kilometrów, niezmiernie poszerzyło zakres oddziaływania wówczas już bezkonkurencyjnego środka masowego przekazu, jakim stała się Rozgłośnia Bydgoska Polskiego Radia. Podkreślali to w swoich przemówieniach przedstawiciele władz, którzy 1 lipca 1945 roku o godzinie 11.00 przybyli na uroczystą inaugurację działalności stacji nadawczej bydgoskiej Rozgłośni. Z efektów pracy pionierskiej ekipy w Bydgoszczy szczególnie zadowolony był dyrektor naczelny Polskiego Radia, wiceminister Wilhelm Billig, co też wyraził we wpisie do Księgi Pamiątkowej. Pionierski zespół techniczny pod kierownictwem por. Adama Kosteusza i inż. Franciszka Wąsiaka, rozpoczynając dosłownie od niczego, w ciągu dwu i pół miesięcy zbudował na Wzgórzu Dąbrowskiego radiostację - nadajnik wraz z 52-metrowym masztem, a redaktorzy Tadeusz Kański, Zdzisław Kunstman-Grottgerski, Jeremi Przybora, Aleksander Dzieńskiuk, muzycy Arnold Rezler i Grzegorz Kardaś wywoływali szczerą

5
B

podziw niezwykła płodnością i różnorodnością programu emitowanego przez bydgoską Rozgłośnię.

Inspirator i patron wszelkich poczynąń kulturalnych w odradzającej się Bydgoszczy, wicewojewoda pomorski Zygmunt Felczak, w swoim przemówieniu w czasie uroczystości 1-lipcowej wskazał na ważne zadania Rozgłośni bydgoskiej w krzewieniu kultury na Pomorzu. "Radiostacja bydgoska - mówił wicewojewoda Felczak - będzie niosła słowo, muzykę, naukę i kulturę do szerokich mas ludowych na Pomorzu. Praca to ciężka, gdyż trzeba ją zaczynać od nowa, lecz konieczna, gdyż od niej w dużej mierze zależeć będzie uspołecznienie wsi i podniesienie jej poziomu kulturalnego."

Przedstawiciel polskich władz wojskowych w Bydgoszczy, generał Wacław Szokalski, i prezydent miasta, Witold Szukszta, wyrazili satysfakcję z powodu uruchomienia tak ważnej placówki kulturalnej i życzyli jej, by w przyszłości stała się narodowym i ludowym uniwersytetem.

Dyrektor Tadeusz Hetman-Kański, nawiązując do przemówień przedstawicieli władz, w imieniu całego zespołu Rozgłośni bydgoskiej złożył przyrzeczenie: "Dotrzemy do pomorskich fabryk i wsi, damy polskie słowo i pieśń ludziom, którzy przyjmują je najżywiej - robotnikom i chłopom."

Piękna uroczystość zakończyła się wpisami do Księgi Pamiątkowej i wspólną fotografią.

Tego dnia inauguracyjny program Rozgłośni bydgoskiej, emitowany na fali ogólnopolskiej, był bardzo bogaty i urozmaicony.

O godzinie 13.05 studio w Toruniu nadało koncert muzyki popularnej z udziałem zespołu ludowego Franka Małego, chóru rewellersów Zenona Jarugi i bas-barytona Roberta Sauka.

Z Bydgoszczy emitowano:

- o 16.35 recital fortepianowy Jerzego Jasińskiego;
- o 17.00 szkic literacki Mariana Turwida - "Odbudowa kulturalna Pomorza";
- o 17.20 koncert solistów: Haliny Ottoczko - sopran, Jerzego Stefana - skrzypce, Felicji Krysiwiczowej i Jerzego Jasińskiego - akompaniament;
- o 18.00 Teatr Wyobraźni - słuchowisko pt. "Pówołna fala". Temat: "krwawa niedziela bydgoska 3 września 1939 roku. Autor i reżyser słuchowiska: Jan Wojakiewicz /był to pseudonim Edziszawa Kunstmana-Grottgerskiego/. Wykonawcy - artyści Teatru Polskiego w Bydgoszczy: Maria Strużyńska-Kassowska, Zbigniew Przeradzki, Jan Cuttner, Stefan Lochman, Mieczysław Wielicz oraz zespół Radiowego Teatru Wyobraźni. Opracowanie muzyczne Grzegorza Kardasia.

- o 18.30 szkic literacki "Poezja pomorska";
- o 19.00 audycja satyryczna "Pokrzywy nad Brdą". Autorzy: Czesław Nowicki i Zdzisław Kunstman, muzyka Grzegorza Kardasia.

Inauguracja radiostacji bydgoskiej zbiegła się z rozpoczęciem działalności Klubu Literacko-Artystycznego, którego czołowymi postaciami byli: Zygmunt Felczak, prof. Jerzy Remer, dr. Jan Piechocki, mgr Aleksander Dzienisiuk, Jerzy Stefan, Marian Turwid, Alfred Kowalkowski. Aktyw Klubu Literacko-Artystycznego natychmiast nawiązał ścisłą współpracę z twórczym zespołem redakcyjnym bydgoskiej Rozgłośni Polskiego Radia. W wyniku tej współpracy nastąpiło dalsze ożywienie i wzbogacenie życia kulturalnego Bydgoszczy. W "środkach literackich" organizowanych przez Klub Literacko-Artystyczny często jako prelegenci występowali wybitni naukowcy, przybyli z Wilna profesorowie nowo tworzonego Uniwersytetu Toruńskiego: Konrad Górski, Stefan Srebrny, Jerzy Remer. Ich prelekcje były przekazywane przez bydgoską Rozgłośnię Polskiego Radia. Ze swej strony redaktorzy bydgoskiej Rozgłośni włączyli się aktywnie do organizowania "środków literackich", uczestnicząc w nich bądź w charakterze autorów, bądź jako deklamatorzy i recytatorzy. Szczególną aktywnością w tym kierunku wyróżniali się Zdzisław Kunstman i Aleksander Dzienisiuk. Z uznaniem przyjęto zainicjowany przez bydgoską Rozgłośnię "Kącik myśli demokratycznej w literaturze polskiej". "Kącik" zainaugurowany został prelekcją mgra Aleksandra Dzienisiuka pt. "Na tropie myśli demokratycznej w literaturze polskiej", wygłoszoną 17 lipca 1945 roku. Dyrektor Rozgłośni bydgoskiej Tadeusz Kański w tym pionierskim okresie był pochłonięty administrowaniem trzema Okręgami Polskiego Radia: pomorskim, poznańskim i szczecińskim. Mimo to znajdował czas na twórczość literacką i działalność społeczną. Jego sztuka - dialog w latarni morskiej dwu osób, pt. "S.O.S." wzbudziła żywe zainteresowanie nie tylko bydgoskiej publiczności teatralnej, lecz podobą się szerokiemu wielotysięcznemu audytorium radiosłuchaczy na całym Pomorzu. Dyrektor Kański działał również społecznie jako prezes Zarządu Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej w Bydgoszczy.

Bydgoska Dyrekcja Okręgowa Polskiego Radia często dawała dowody swej patriotycznej, zaangażowanej postawy obywatelskiej. I tak np. 2 sierpnia 1945 roku przekazała Oddziałowi Polskiego Czerwonego Krzyża w Bydgoszczy 10.000 złotych na rzecz pomocy chorym, byłym więźniom obozów hitlerowskich, repatriowanym z Rzeszy Niemieckiej i przebywającym na kuracji w sanatorium w Smukale. Dyrekcja Rozgłośni wzywała bydgoskie instytucje i urzędy do włączenia się do tej akcji.

9

~~Byli~~ Polscy więźniowie hitlerowskich obozów zagłady, reemigranci, repatrianci, przesiedleńcy, zdemobilizowani żołnierze, polscy tułacze wracający z obczyzny - byli w owych pionierskich miesiącach 1945 roku obiektem najserdeczniejszej troski i opieki ze strony całego zespołu bydgoskiej Rozgłośni.

W sierpniu 1945 roku Dyrekcja Okręgu Pomorskiego Polskiego Radia w Bydgoszczy przystąpiła do intensywnej radiofonizacji województwa pomorskiego i Pomorza Zachodniego. Powstał Społeczny Komitet Radiofonizacji Pomorza, którego głównym dziełem była budowa radiostacji toruńskiej o mocy 24 kW.

Bydgoska Rozgłosnia Polskiego Radia, ~~która wzięła~~ której radiostacja podjęła działalność 1 lipca 1945 roku, posiadała nadajnik o mocy zaledwie 0,8 kW. Lecz tę niewielką moc techniczną jej nadajnika uwielokrotniała moc ducha, moc gorących serc garstki ludzi, szczerze rozmikowanych w krzewieniu kultury, nieustrudzonych, pełnych twórczego entuzjazmu, bez reszty oddanych swemu zadaniu. Tym wspólnym pionierom Polskiego Radia w Bydgoszczy i na ziemi bydgoskiej - w 35-tą rocznicę pamiętnego 1 lipca 1945 roku - należa się wyrazy najszczerzego uznania i podzięk.

JERZY BARTNICKI